

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра прикладної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-педагогічної
роботи
“ _____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Психологія конфліктів

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) рівень

Галузь знань: 05 – соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 053 – ПСИХОЛОГІЯ

Освітня програма: Психологія

Вид дисципліни: обов’язкова

Факультет психології

2020/2021 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету психології
___ червня 2020 року, протокол № ___

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: ст. викладач кафедри, кандидат психологічних
наук Н. С. Ярош

Програму схвалено на засіданні кафедри прикладної психології

Протокол від 04 червня 2020 року, № 7

Завідувач кафедри _____ Ірина КРЯЖ

Програму погоджено методичною комісією факультету психології

Протокол від 25.06.2018 року, № 9

Голова методичної комісії _____ Юлія ГІМАЄВА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Психологія конфліктів» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти шостого освітньо-кваліфікаційного рівня освіти

напряму 6.030102 психологія.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Психологія конфліктів» є формування вміння ставити та вирішувати учбово-теоретичні та практичні завдання щодо діагностичної та консультаційної роботи з ефективного вирішення конфліктів.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Психологія конфліктів» є підготовка психологів з метою засвоєння ними психологічних знань з історії розвитку та становлення теоретичної та прикладної психології конфліктів; опанування методиками діагностики конфліктів та їхнього ефективного вирішення.

1.3. Кількість кредитів - 5 кредитів ECTS

1.4. Загальна кількість годин – 150 годин.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	4-й
Семестр	
7-й	7-й
Лекції	
16	10
Практичні, семінарські заняття	
32	6
Лабораторні заняття	
Самостійна робота	
102	134
Індивідуальні завдання	

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти мають досягти **таких результатів навчання:**

- аналізувати та пояснювати феномен конфлікту з точки зору різних психологічних підходів, оперувати категоріально-понятійним апаратом психології конфліктів;
- розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування конфлікту в контексті професійних завдань психологічної практики вирішення проблем та конфліктів людини та групи;
- здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для визначення основних видів конфліктів, структурних елементів та етапів розвитку конфлікту;
- обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами досліджень особливостей конфліктної взаємодії в матричних та переговорних іграх;

- застосовувати психодіагностичний інструментарій дослідження конфліктів : метод 2 ретроспективного аналізу конфлікту Н.В. Гришиної, техніки вирішення конфліктів (ПРІСН, УПР, РІМ та інші), метод картографії конфлікту, методика вивчення поведінки в конфлікті К. Томаса, тощо;
- формулювати мету, завдання емпіричного дослідження структурних та динамічних компоненти конфлікту, володіти навичками збору первинного матеріалу, що описує передумови виникнення конфліктів;
- рефлексувати та критично оцінювати достовірність результатів, одержаних за допомогою методів семантичного диференціалу та картографування конфліктів формулювати аргументовані та достовірні висновки;
- презентувати результати власних досліджень перебігу конфліктів, особливостей конфліктної поведінки в усній формі для студентів групи та в якості зворотного зв'язку для досліджуваних;
- формулювати думку логічно, доступно, з використанням технік зниження напруги в конфлікті (ПРІЗН, візуалізація та ін.), дискутувати, обстоювати власну позицію в якості посередника в конфлікті;
- складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій щодо засобів ефективного вирішення конфліктів;
- взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, які є учасниками конфлікту та мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності;
- ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення завдань ділових та переговорних ігор, у тому числі демонструвати лідерські якості.
- відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, розвивати комунікативні навички для ефективного спілкування з учасниками конфлікту.
- знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога по вирішенню конфліктів;
- демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Характеристика поняття «конфлікт» та його типи

3

Тема 1. Поняття конфлікту

Поняття конфлікту у буденній свідомості та науці. Засоби визначення конфлікту. Ознаки конфліктів. Границі його проблемного поля. Зміст наукового та буденного поняття конфлікту. Визначення структури семантичного поля поняття “конфлікт”. Методика вивчення міжособистісного сприйняття в конфліктній ситуації.

Тема 2 . Філософсько-соціологічна та психологічна традиції вивчення конфліктів

Філософсько-соціологічна традиція вивчення конфліктів. Еволюція уявлень про конфлікти від ототожнення їх з явищами боротьби у суспільстві та їх негативної оцінки, до визнання конфліктів як природного елементу суспільної системи. Соціал-дарвінізм (К. Боулдінг). Функціональна модель (Г. Спенсер, Е. Дюркгейм). Конфліктна модель. Соціологія конфлікту (К. Маркс, Г.Зіммель). Діалектична теорія конфлікту Р.Дарендорфа. Конфліктний функціоналізм Л. Козера. Вивчення конфліктів у вітчизняній науці. Психологічна традиція вивчення конфліктів. Уявлення та опис конфлікту у різноманітних напрямках класичної психології. Зв'язок теоретичної психологічної основи та феноменології конфліктів. Конфлікт як інтрапсихічний феномен (З. Фрейд, К. Хорні, Е. Еріксон). Біхевіористична традиція вивчення конфліктів (Дж. Доллард, А. Бандура, Л. Берковіц). Конфлікт як відповідь на конкурентну ситуацію (М. Дойч, М. Шеріф). Конфлікт як когнітивний феномен (К. Левін, У. Клар, Л.Фестінгер). Сучасні психологічні тенденції у вивченні конфліктів.

Тема 3. Типологія конфліктів та методи вивчення.

Види конфліктів за їх суб'єктом. Особистісні, міжособистісні, міжгрупові конфлікти з точки зору різноманітних психологічних підходів, класифікації та їх принципова спільність. Особистісний конфлікт. Мотиваційні конфлікти (К. Левін, Н. Мілер) когнітивні конфлікти (Л.Фесгінгер). Основні питання теорії конфліктів (Ф.С.Васілюк). Рольові конфлікти.

Міжособистісні конфлікти. Психоаналітична традиція (К.Хорні). Задоволення потягів та конфлікт (К.Левін). Конфлікт у системі взаємодії (М.Дойч). Конфлікти у різноманітних сферах взаємодії. Міжгрупові конфлікти. Мотиваційний підхід. (З.Фрейд, Л.Берковіц). Ситуаційний підхід (М.Шеріф). Когнітивний підхід (С.Уерчел, Г.Тешфел). Механізми виникнення конфліктів. Формули конфліктів. Діагностика видів конфлікту. Види конфліктогенів та їх характеристика.

Засоби дослідження, методики вивчення реальних конфліктів. Експериментальні дослідження конфлікту в лабораторії. Експерименти, що провокують конфлікти у повсякденному житті. Вивчення специфічних видів соціальної взаємодії як моделі конфлікту. Опитувальні методи.

Розділ 2. Процес виникнення та розвитку конфлікту

Тема 4. Структурно-динамічні характеристики конфліктів

Поняття та категорії, що входять до проблемного поля опису конфліктів з точки зору буденної та наукової психології. Визначення етапів конфлікту. Учасники, умови, предмет, дії та наслідки конфлікту. Етапи розвитку конфлікту (Р.Рамел, Д.Пруїт, Р.Валтон, Л.А.Петровська).

Характеристика етапів та фаз конфлікту з точки зору використаних стратегій та тактик поведінки у конфлікті. Деструктивність та конструктивність конфлікту. Симптоми ескалації та уникнення.

Тема 5. Процес виникнення конфлікту

Визначення ситуації як конфліктної. Об'єктивні, групові, персональні фактори сприйняття конфліктності ситуації.

Зіткнення з проблемами. Конфліктна ситуація. Засоби реагування людини на проблеми.

Сприйняття людиною зовнішніх обставин ситуації, та визначення її як конфліктної. “Об'єктивні”, “групові” та “персональні” чинники, що сприяють цьому.

Тема 6. Конфліктна взаємодія

Мотиви та цілі учасників конфлікту. Стратегії та тактики взаємодії. Суперництво, уникнення, пристосування, співпраця, компроміс. Умови за яких підвищується ефективність кожної з стратегій поведінки в конфлікті.

Ситуаційні фактори, що впливають на характер проходження конфлікту. Види варварського та цивілізованого психологічного впливу, які використовуються учасниками конфлікту. Техніки “боротьби” та протистояння впливу супротивника. Регулятори конфліктної взаємодії.

Характеристика процесу та видів впливу у конфлікті. Матрична гра “Дилема в’язня”. Стильові характеристики поведінки у конфлікті (тест К.Томаса).

Розділ 3. Психологічні засоби вирішення конфліктів

Тема 7. Вирішення конфліктів

Психотерапія та вирішення особистісних і міжособистісних конфліктів. Психологічне консультування. Групова робота. Методики та техніки вирішення конфліктів (ПРИСН, УПР, РІМ та інші). Картографія конфлікту. Дидактичний тренінг “Оволодіння мистецтвом критики”.

Практика керування конфліктами. Основні поняття, що описують цей процес; чинники, що впливають на “керованість” конфліктів; засоби, що використовуються для регулювання конфліктів.

Конфлікти з людьми, що мають над нами владу. Правила безконфліктної поведінки з людьми, що мають над нами владу. Рольове розподілення за трикутником влади та самопізнання; характеристика рольових установок.

Конфлікти з людьми, важкими у спілкуванні. Правила безконфліктної поведінки з людьми, важкими у спілкуванні. Типологія людей, важких у спілкуванні.

Тема 8. Посередництво у конфлікті

Участь третьої сторони у вирішенні конфлікту. Типи ролей третьої сторони. Основні форми вирішення конфліктів за допомогою третьої сторони у конфлікті; арбітраж, медіаторство; стратегії та техніки посередництва. Характеристика процесу психологічного посередництва. Процес сумісного обговорення та регулювання проблеми.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин										
	Денна форма						Заочна форма				
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі			
		л	п	лаб	інд	ср.		л	п	даб	інд
Розділ 1. Характеристика поняття «конфлікт» та його типи											
Тема 1. Поняття конфлікту	17	2	4			11	19	1			18
Тема 2. Філософсько-соціологічна та психологічна традиції вивчення конфліктів	18	2	4			12	18				18
Тема 3. Типологія конфліктів та методи вивчення.	17	2	4			11	16	2			14
Разом за розділом 1	52	6	12			34	53	3			50
Розділ 2. Процес виникнення та розвитку конфлікту											
Тема 4. Структурно-динамічні характеристики конфліктів	17	2	4			11	18	2	1		15
Тема 5. Процес виникнення конфлікту	17	2	4			11	17	1	1		15
Тема 6. Конфліктна взаємодія	18	2	4			12	19	2	2		15
Разом за розділом 2	52	6	12			34	54	5	4		45

Розділ 3. Психологічні засоби вирішення конфліктів											5
Тема 7. Вирішення конфліктів	23	2	4			17	23	1	2		20
Тема 8. Посередництво у конфлікті	23	2	4			17	20	1			19
Разом за розділом 3	46	4	8			34	43	2	2		39
Усього годин	150	16	32			102	150	10	6		134

4. Темі практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		д/ф
1	Визначення поняття “конфлікт”. Техніка конструктивного аналізу конфлікту (співвідношення власних інтересів з поважним ставленням до інших).	2
2	Аналіз «Я» у конфліктній ситуації. Визначення ресурсів та перешкод подолання конфлікту.	6
2	Визначення стратегій та тактик поведінки у конфлікті. Тест описання конфліктної поведінки К.Томаса. Формування стратегії виходу із конфлікту.	6
3	Діагностика видів конфлікту. Визначення конфліктів за «формулою конфлікту» В.П. Шейнова. Види конфліктогенів та їхня характеристика.	4
4	Визначення мотивів та цілей учасників конфліктної взаємодії. Матрична гра “Дилема в’язня” та її модифікації.	4
5	Формування навичок впевненої поведінки в конфлікті (техніка «агресивні, впевнені та неупевнені відповіді в конфліктній ситуації», психологічні тренажери)	6
6	Діагностика конфлікту. Використання техніки картографії конфлікту в аналізі відеоматеріалів конфліктів.	2
7	Вивчення процесу сумісного обговорення та регулювання проблеми в ході ділової гри «Переговори».	2

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		Форма контролю
		д.ф.	з.ф.	
1	Вивчення наукової літератури за базовим списком	12	14	Поточний контроль
2	Визначення поняття “конфлікт”. Техніка конструктивного аналізу конфлікту.	9	12	Поточний контроль
3	Визначення конфліктів за «формулою	9	12	Поточний

	конфлікту» В.П. Шейнова.			контроль
4	Визначення структурно-динамічних характеристик конфлікту.	9	12	Поточний контроль
5	Матрична гра. “Дилема в’язня”. Тест описання конфліктної поведінки К.Томаса.	9	12	Поточний контроль
6	Картографія конфлікту	9	12	Поточний контроль
7	Ділова гра «Переговори»	9	12	Поточний контроль
8	Підготовка до практичних занять	9	12	Поточний контроль
9	Підготовка до лекційних занять	9	12	Поточний контроль
10	Підготовка до контрольної роботи	9	12	Контрольна робота
11	Підготовка до підсумкового семестрового контролю	9	12	Екзамен
	Разом	102	134	

6. Індивідуальні завдання (не передбачено)

7. Методи контролю

Вивчення курсу супроводжується проведенням поточного та підсумкового контролю за якістю отриманих студентами знань.

Для студентів денної форми навчання

Методами контролю в курсі психології конфліктів є поточний контроль на практичних заняттях, контрольна робота, екзамен.

Поточний контроль – проводиться викладачем на лекційних та практичних аудиторних заняттях. Завданнями поточного контролю є перевірка рівня підготовки студентів до сприйняття та обговорення теоретичного матеріалу з курсу, до виконання практичної роботи, заохочення навчальної активності студентів. Якісна підготовка до поточного контролю пов’язана з вивченням наукової літератури за базовим та допоміжними списками літератури. Основною метою поточного контролю є забезпечення зворотного зв’язку між викладачем та студентами у процесі навчання, забезпечення управління навчальною мотивацією студентів. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на практичних заняттях та лекціях, у формі виступів студентів при обговоренні питань.

Контрольна робота відбиває ступінь засвоєння студентом основних положень курсу за темами розділу. Проводиться у формі тестових та відкритих питань.

Екзамен відбиває засвоєння студентом матеріалів курсу за всіма розділами

8. Схема нарахування балів

7

Поточний контроль та самостійна робота							Разом	Екзамен	Сума	
Розділ 1			Розділ 2			Розділ 3		60	40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8			
6	6	6	6	18	6	6	6			

T1, T2 ... T8 – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	С

Методи контролю та розподіл балів, що отримує студент (денне відділення)

Вид роботи	Максимальна кількість балів
Екзаменаційна письмова робота	40
Робота на практичних заняттях	3 бали*16= 48
Контрольна робота	12

Всі студенти допускаються до підсумкового семестрового контролю.

Форми контролю навчальних здобутків студентів

Розділ 1:

– поточний контроль аудиторної роботи на лекційних та практичних заняттях,

Розділ 2:

– поточний контроль аудиторної роботи на лекційних та практичних заняттях,

– контрольна робота за розділами 1-2,

Розділ 3:

– поточний контроль аудиторної роботи на лекційних та практичних заняттях,

Критерії оцінювання навчальних здобутків студентів

Аудиторна робота на практичних заняттях – до 3 балів за заняття:

– 3 балів – систематична робота на занятті;

– 1 бал – епізодична робота на занятті.

Критерії оцінювання

Контрольна робота – 12 балів:

робота складається з чотирьох питань відкритого типу, відповідь на кожне з яких оцінюється максимально у 2.5 бали.

- 2.5 бали** ставиться, якщо зміст питання повністю розкритий, викладення чітке, логічне й послідовне.
- 2 бали** ставиться, якщо зміст питання у цілому розкритий вірно, проте наявні декілька незначних недоліків, або один з аспектів питання розкритий тільки схематично, або є одна суттєва помилка у розкритті другорядного аспекту питання.
- 1.5 бали** ставиться, якщо зміст питання розкритий у цілому вірно, але схематично, без подробиць чи конкретизації, або розкрито не всі основні аспекти питання, або є помилки у розкритті основних аспектів питання.
- 1 бал** ставиться, якщо у цілому вірно, але надто схематично, розкритий тільки один основний аспект питання.
- 0.5 балів** ставиться якщо частково обговорений тільки один аспект питання, можливо не основний.

Екзаменаційна робота – 40 балів

Тестова робота складається з 30 питань тестового та відкритого типу, максимальна оцінка за відповідь на які оцінюється від 1 до 3 балів залежно від складності питання.

Методи контролю та розподіл балів, що отримує студент (заочне відділення)

Вид роботи	Максимальна кількість балів
Екзаменаційна письмова робота	40
Робота на практичних заняттях	48 (8 балів* 6)
Контрольна робота	12

Критерії оцінювання навчальних здобутків студентів (заочне відділення)

Аудиторна робота на практичних заняттях – до 8 балів за заняття:

- 8 балів – активна робота на занятті, виконання всіх завдань, участь в обговоренні практичної проблеми, виступи логічні, послідовні;
- 5 балів – студент виконує завдання, бере участь в обговоренні практичної проблеми, але має труднощі із теоретичним обґрунтуванням думки;
- 2 бали – студент виконує завдання, епізодично висловлюється на занятті.

Екзаменаційна робота – 40 балів

Тестова робота складається з 30 питань тестового та відкритого типу, максимальна оцінка за відповідь на які оцінюється від 1 до 3 балів залежно від складності питання.

Орієнтовні питання до підсумкового семестрового контролю.

1. Поняття конфлікту. Основні питання теорії конфліктів.
2. Типологія конфліктів.
3. Особистісний конфлікт: роль і місце в розвитку особистості.
4. Поняття міжособистісного конфлікту, типи міжособистісних конфліктів.
5. Міжгрупові конфлікти, їхні джерела та засоби вирішення.
6. Предмет та функції конфлікту.
7. Динамічні характеристики конфлікту (етапи конфлікту).
8. Структурні характеристики конфлікту.
9. Характеристики конфліктної ситуації.
10. Характеристики деструктивних та конструктивних сторін конфлікту.
11. Методи вивчення конфліктів.
12. Характеристики конфліктної взаємодії.
13. Мотиви та цілі учасників взаємодії.
14. Співвідношення цілей в ситуації соціальної взаємодії.
15. Види впливу у конфлікті.
16. Характеристика видів психологічної протидії впливу (О. В. Сідоренко).
17. Стили конфліктної поведінки та їхні наслідки.
18. Стратегії та тактики конфліктної поведінки.
19. Засоби нормалізації психологічного клімату в конфліктній ситуації.
20. Конфліктогени, їхні види та роль в ескалації конфліктів.
21. Основні фази та заходи раціонально-інтуїтивної моделі вирішення конфліктів.
22. Схема діагностики конфліктів.
23. Як Ви розумієте, що таке внутрішня готовність до вирішення конфлікту.
24. Як Ви розумієте, що важливіше при вирішенні конфлікту: проблема чи особистість.
25. Участь третьої сторони в вирішенні конфліктів.
26. Опишіть можливості, стадії та специфіку метода картографії конфлікту.
27. Форми розподілу впливу та сили в конфліктах (конфлікти з владою).
28. Конфлікти с людьми, важкими у спілкуванні. Типологія людей, важких у спілкуванні.
29. Основні методи вирішення конфліктів.
30. Правила безконфліктної поведінки.
31. Основні передумови переговорного процесу, його стадії та заходи.
32. Який стиль поведінки у конфлікті обираєте Ви і чому? Що він дозволяє вирішити та чому перешкоджає при взаємодії з оточуючими.

9. Рекомендована література

1. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Психологія конфліктів»

Базова література

1. Алешина Ю. Характер взаимодействия супругов в конфликтной ситуации / Ю. Алешина, Л. Гозман, Е. Дубовская // Методы исследования межличностного восприятия. Спецпрактикум по социальной психологии / под ред. Г. М. Андреевой, В. С. Агеева. – М.: Изд-во Моск. ун-та. 1987.
2. Ануфрієва Н.М. Психологія конфлікту: Навч. посібн. – К. Інститут післядипломної освіти

КНУ. – 2005. – 101 с.

3. Анцупов А. Я. Конфликтология: учебник для вузов / А. Я. Анцупов, А. И. Шипилов. – 4-е изд. исп. и доп. - М.: Эксмо, 2009. – 512 с.
4. Анцупов А.Я. Конфликтология в схемах и комментариях / А.Я.Анцупов, С. В. Баклановский. – СПб.: Питер, 2005. – 288 с.
5. Гришина Н. В. Психология конфликта / Н. В. Гришина. – 2-е изд. – СПб. : Питер, 2008. – 544 с.
6. Емельянов С. М. Практикум по конфликтологии / С. М. Емельянов. – 3-е изд. СПб. : Питер, 2009. – 384 с.
7. Латынов В.В. Конфликт: протекание, способы разрешения, поведение конфликтующих сторон/ В.В. Латынов. \ \ Иностранная психол. 1993. Т. 1. № 2. С.87-93.
8. Ложкін Г.В., Пов'якель Н.І. Психологія конфлікту: Теорія і сучасна практика: Навч. посібн. – К. – Професіонал. – 2006. – 416 с.
9. Петровская Л. А. О понятийной схеме социально-психологического анализа конфликта /Л. А. Петровская //Теоретические и методологические проблемы социальной психологии. – М., 1977. – С. 126-143.
10. Психологія конфлікту: Навчально-методичний посібник для підготовки магістрів усіх форм навчання/ В.Ф.Орлов, О.М.Отич, О.О.Фурса. – К.: ДЕТУТ, 2008. – 422 с.
11. Прикладна психологія
12. Сидоренко Е. В. Личностное влияние и противостояние чужому влиянию /Е. В. Сидоренко / Психологические проблемы самореализации личности / под ред. А. А. Крылова, Л. А. Коростылевой. – СПб, 1997. – С. 123-142.
13. Ташева А. И. Методика исследования межличностного восприятия в конфликтной ситуации /А. И. Ташева // Методы исследования межличностного восприятия. Спецпрактикум по социальной психологии / под ред. Г. М. Андреевой, В. С. Агеева. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1984. - С. 37-43.
14. Шейнов В. П. Управление конфликтами: теория и практика / В. П. Шейнов – Минск : Харвест, 2010. – 912с.
15. Яновська С. Г. Образ іншого учасника конфлікту у людей з різним рівнем довіри (недовіри), до оточуючих / С. Г. Яновська, Р. Л. Туренко // Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Сер. Психологія.– 2012. № 1009. – С. 50-53.

Допоміжна література

1. Агеев В.С. Психология межгрупповых отношений/ В.С. Агеев. М., МГУ. 1983. – 124с.
2. Бандурка А.М., Друзь В.А. Конфликтология. – Учебное пособие. Харьков. Фортуна-пресс. 1997. – 355 с.
3. Василюк Ф.В. Психология переживания/ Ф.В. Василюк.-М.: МГУ, 1984.- 78с.
4. Васильев В. Л. Психологический анализ отношений, возникающих на допросе и очной ставке / В. Л. Васильев // Психология личности и малых групп. – Л., 1977. – Вып. 8. – С. 79-84.
5. Вольфовский В.Е. Основные понятия психологической концепции Курта Левина/ В.Е. Вольфовский \ \ Вопр. психол. 1977. №3.
6. Добрович А.Б. Воспитателю о психологии и психогигиене общения. / А.Б. Добрович. М., Просвещение. 1987. – 232с.
7. Донцов А.К. Психология коллектива/ А.К. Донцов. М., МГУ. 1984.- 156с.
8. Купрейченко А. Б. Психология доверия и недоверия / А. Б. Купрейченко. – М. : Изд-во «Институт психологии РАН», 2008. – 571 с.
9. Зейгарник Б.В. Теория личности К. Левина / Б.В. Зейгарник..М., МГУ. 1981.- 124 с.
10. Зигерт В.Руководить без конфликтов /В. Зигерт, Л.Ланге. – М.: Экономика,1990.-335с.
11. Ішмуратов А.Т. Конфлікт і згода. Основи когнітивної теорії конфліктів/ А.Т. Ішмуратов.- К.: Наук. думка, 1996.-190с.
12. Коузер Л.А. Основы конфликтологии / Учеб. Пособие. Пер. с англ. – СПб.:

13. Левкович В. П. Социально-психологический подход к изучению супружеских конфликтов / В. П. Левкович, О. Є. Зуськова // Психологический журнал. – 1987. – № 4. – С. 128-134.
14. Лурия А. Р. Экспериментальные конфликты у человека/А. Р. Лурия// Проблемы современной психологии. Ученые записки Московского гос. ин-та экспериментальной психологии. - М.-Л., 1930. – С. 98-137.
15. Фанталова Е. Б. Об одном методическом подходе к исследованию мотивации и внутренних конфликтов / Е. Б. Фанталова // Психологический журнал, 1992. – Т.13. – № 4. – С. 107-117.
16. Фрейд З. Психология бессознательного: сборник произведений / З. Фрейд; сост., науч. ред. М. Г. Ярошевский. – М.: Просвещение, 1990. – 448 с.
17. Хасан Б. И. Конструктивная психология конфликта: Учебное пособие / Б. И. Хасан. – СПб : Питер, 2003. – 250 с.
18. Хорни К. Невротическая личность нашего времени. Самоанализ / К. Хорни. – М. : Прогресс. Универс, 1993. – 220 с.
19. Хьел Л. Теории личности/Л. Хьел, Д. Зиглер. – СПб. : Питер-Пресс, 1997. – 606 с.
20. Маслоу А. Психология бытия / А. Маслоу. – М.: «Рефл-бук» – К. : «Ваклер», 2003. – 138 с.
21. Л. Кэмерон-Бэндлер. С тех пор они жили счастливо/ Л. Кэмерон-Бэндлер . Воронеж. 1993.
22. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учебное пособие. – Самара: Издательский Дом «Бахрах-М», 2001. – 672 с.
23. Социальные конфликты в современном обществе \ Отв. Ред. С.В. Пронин. М., 1993.
24. Тренев Н.Н. Управление конфликтами: учебно-практическое пособие для вузов/ Н.Н. Тренев. – М.: «Издательство ПРИОР», 1999. – 96 с.
25. Фокин В.А. Динамическая модель конфликта \ \ Вестн. Моск. ун-та. Сер. 14. Психология. 1996. № 3 С. 42-50.

10. Інформаційні ресурси

1. www.sbiblio.com
2. www.psylib.myword.ru
3. wwwpsyfactor.org
4. psy.rin.ru